

ARQUEOCEC

FULL INFORMATIU DEL GRUP D'ARQUEOLOGIA
"PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES"
(Secció d'Història i Art)

Any 5

Núm. 49

Octubre 2015

ACTIVITATS FETS I NOTÍCIES D'ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

ULLDECONA

Diumenge 25 d'octubre 2015

**EXCURSIÓ-VISITA AL CASTELL MEDIEVAL
I A LES PINTURES RUPESTRES DELS ABRICS
DE L'ERMITA**

EL CASTELL D'ULLDECONA

El castell d'Ulldecona fou conquerit l'any 1148 per Ramon Berenguer IV i concedit posteriorment a l'orde de l'Hospital que va construir els edificis més emblemàtics: la torre circular i la quadrada. Una visita a la fortalesa, però, també permet descobrir l'església de Santa Maria dels Àngels, les dependències domèstiques o les restes de l'antiga fortificació àrab, construïda entre els segles VIII i XII.

El castell s'aixeca dalt d'un turó que en època iber ja era considerat com a punt de control important sobre les rutes comercials que travessaven el territori. En època romana esdevingué un dels miradors estratègics de la Via Augusta i també de les explotacions agrícoles que s'establiren al seu entorn.

La reconquesta cristiana del llevant peninsular va fixar la frontera en el curs fluvial del riu Sènia, al vessant meridional de l'actual terme municipal d'Ulldecona. D'aquesta manera el regne cristià quedava al nord i el musulmà al sud. Precisament, va ser en aquest període quan es va erigir l'actual fortificació militar, sobre la base de l'estructura que ja havien construït els àrabs abans de ser expulsats. Aquesta remodelació del segle XII va convertir la fortalesa en el bressol de l'Ulldecona medieval i, fins i tot, va ser l'espai on es va signar la carta de poblament l'any 1222.

LES PINTURES RUPESTRES D'ULLDECONA

Es tracta d'un total de 13 abrics que configuren el conjunt més important d'art rupestre d'estil llevantí de tota Catalunya, tant per la gran quantitat de figures que conserva (el 70% del total de figures llevantines del país) com pel bon estat en que aquestes es troben.

La primera troballa es va produir el 31 de març de 1975 a l'abric V de la partida d'Ermites.

Aquest descobriment va anar a càrrec del Grup Espeleològic d'Ulldecona (GEU). A partir d'aquell moment, i mitjançant l'Escola Catalana d'Espeleologia i la col·laboració de l'Equip de Recerques Espeleològiques (ERE) es van produir els descobriments dels altres abrics.

Aquestes pintures van des del naturalisme fins a l'equematització i la seva datació s'ha establert entre un moment preceràmic (6000-5000 aC.) i l'edat del bronze (entre el segon i el primer mil·lenni a C.).

Els colors utilitzats són bàsicament els vermells i els negres. D'entre tot el conjunt cal destacar l'abric I d'Ermites per la gran quantitat de figures que conserva, havent-se comptabilitzat fins a 170 restes. L'escena representada és la cacera, essent el cérvol l'animal més freqüent, mentre que les figures humanes que hi apareixen són arquers preparats per a l'acció.

Actualment les visites guiades es fan a l'abric I, donant la possibilitat d'imaginar-se in situ el modus vivendi dels nostres avantpassats que fa 8000 anys van poblar aquest paratge únic i privilegiat com és la serra del Godall. Guiatge que es complementa amb la visita al Centre d'Interpretació d'Art Rupestre dels Abrics de l'Ermita.

EL PRIMER CATALÀ ENVELLEIX 100.000 ANYS

Un grup de joves arqueòlegs voluntaris va descobrir aquest estiu a Talteüll (Rosselló) el que semblava una misteriosa dent. Anàlisis posteriors han determinat que es tracta d'una peça incisiva corresponent a un adult que va viure al que ara és la Catalunya del Nord fa uns 560.000 anys. D'aquesta manera l'antiguitat del jaciment de la cova de l'Aragó, proper a Perpinyà, es remunta, com a mínim uns 100.000 anys abans dels 450.000 amb què s'havia datat l'home de Talteüll, el nom que designa el conjunt de restes descobertes per l'arqueòleg francès Henry de Lumley el 1967.

Talteüll, doncs, es referma com el jaciment més antic del territori català i passa a ser un dels llocs de referència a escala europea, darrere d'Atapuerca i Mauer. A banda d'un centenar llarg de restes d'homínids, també s'hi han trobat milers d'animals i eines de diverses èpoques.

Cova de l'Aragó

TROBEN RESTES ÒSSIES D'UN HADROSAURE

Han trobat restes òssies d'un dinosaure del gènere hadrosaure al jaciment de Nerets, a Tremp (Pallars Jussà). Concretament, es tracta de trossos de fèmurs, costelles, vèrtebres i parts de la pelvis, que ara es documentaran, s'estudiaran i es restauraran per exposar-los al Museu de la Conca Dellà. La troballa s'emmarca en la campanya d'excavacions que el Museu de la Conca Dellà i l'Institut Català de Paleontologia a Nerets han començat aquest passat mes de juliol. Aquest jaciment es va començar a explotar el 1997. Des del 2001, cada any fan intervencions paleontològiques programades a diferents zones i jaciments de la Conca Dellà. En aquesta àrea, s'hi han recuperat un miler de restes en una quinzena de campanyes.

Esquelet d'hadrosaure

Descobreixen a Gandesa el trull de vi més antic

Un equip d'arqueòlegs de la Universitat de Barcelona i de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica ha localitzat al poblat ibèric del Coll del Moro de Gandesa estructures d'activitats artesanals abandonades cap a l'any 200 aC. Entre les troballes hi ha un trull de vi que podria ser el més antic dels que s'han descobert a Catalunya.

Seguint amb els rituals fundacionals, molt a prop del trull de vi, sota un altre dels paviments, també s'ha trobat una fossa que contenia diferents elements: restes de porcí d'un possible banquet, ceràmica de vaixel·la i un petit amulet. A partir d'ara, els investigadors hauran d'identificar la inscripció i el material per poder saber què simbolitza.

A més, entre totes les peces trobades, milions de trossos de ceràmica i altres elements, els arqueòlegs n'han destacat tres. Segons van explicar els investigadors responsables, en les darreres hores de la campanya d'excavació encara es van treure un crani i altres ossos localitzats sota el paviment d'una de les estances.

Els treballs al poblat de Tivenys destapen el tancament sud

El grup de recerca de la Universitat Rovira i Virgili que ha dut a terme la setzena campanya d'excavacions al jaciment ibèric de l'assut de Tivenys ha aconseguit treure a la llum un mur, de més de metre i mig d'ample, que permet començar a descobrir l'organització urbanística del poblat. Es tracta del tancament del jaciment per la zona sud i, segons l'arqueòleg responsable del grup de recerca Seminari de Protohistòria i Arqueologia (Gresepi), Jordi Diloli, seria "possiblement un dels principals accessos al poblat des de la plana fins al cim del turó".

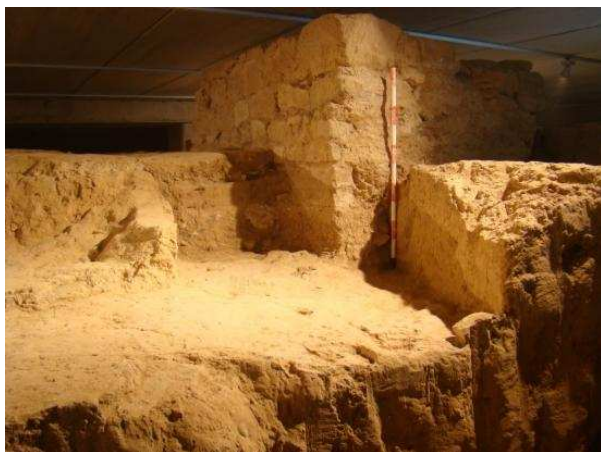
Amb aquesta darrera fase, anomenada Assut 2, el poblat es confirma, segons Diloli, "com un assentament ibèric força important, amb un urbanisme complex, dels més interessants de les Terres de l'Ebre". Abans de la construcció del poblat hi ha dues fases més antigues. La primera, Assut 0, correspon al segle VII aC, i la segona, Assut 1, durant el segle VI aC.

Els investigadors han tingut el suport d'una vintena d'estudiants de diferents universitats que han participat en el curs d'arqueologia de l'assut. Les excavacions continuaran el 2016.

DESCOBREIXEN L'ANTIGA ESGLÉSIA ROMÀNICA D'ALCARRÀS

Una excavació arqueològica a l'antiga església de Santa Maria d'Alcarràs (Segrià) en el

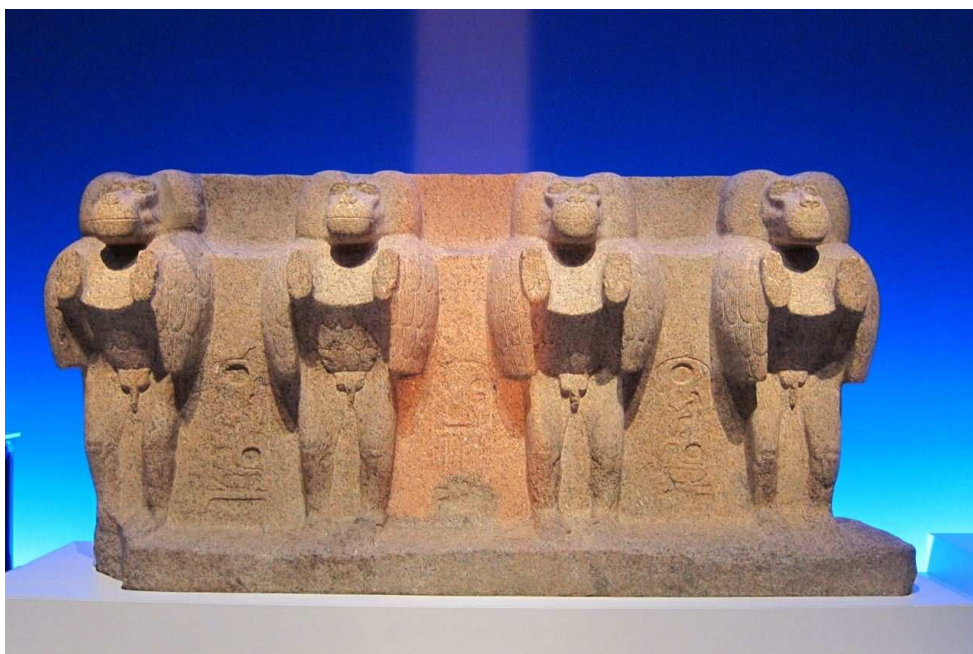
marc d'un camp de treball internacional ha permès descobrir l'antiga església romànica de la vila, un edifici que molt possiblement es va construir durant la segona meitat del segle XII. Un fet rellevant de l'excavació és que el terreny on es va excavar la rasa de fonamentació de l'absis romànic conté ossos, per la qual cosa es dedueix que prèviament ja hi havia un cementiri al lloc, que pot correspondre als primers cristians assentats a Alcarràs. Les primeres restes es van trobar durant una

primera intervenció l'any 2007, que van ser preservades al subsòl de la plaça Major i actualment estan integrades dins el centre d'interpretació El Fossar.

ANIMALS I FARAONS

En cap altra civilització antiga es troba una omnipresència d'animals en tots els àmbits de la vida com a l'Egipte dels faraons. Analitzant la representació i la relació amb els animals, es pot tenir una idea gairebé matemàtica del que va ser aquesta cultura. I aquest és el plantejament de l'exposició *Animals i faraons. El regne animal a l'antic Egipte*, que fins al 10 de gener serà al Caixa Fòrum de Barcelona. La mostra forma part del conveni de col·laboració de l'Obra Social La Caixa i el Museu del Louvre de París. Helène Guichard, conservadora en cap del departament d'antiguitats egípcies del museu Louvre, va explicar que un dels factors de la importància dels animals rau en el fet que "el déu creador dels egipcis va situar a la mateixa escala d'importància animals, éssers humans, minerals i plantes". La mostra ha estat estructurada seguint unes pautes d'incidència progressiva dels animals en la vida dels antics egipcis.

A més de contemplar escultures, penjolls, papirs..., el visitant podrà participar d'una experiència immersiva tot fent una visita amb guia a una mastaba, una tomba egípcia, decorada amb temes al·lusius als animals.

EL MISTERI NEFERTITI

La localització de la tomba de la reina Nefertiti és un dels misteris més investigats de l'antic Egipte. Després de moltes teories mai demostrades sobre el tema, aquest estiu un dels egiptòlegs més prestigiosos del món, el professor de la Universitat d'Arizona Nicholas Reeves, s'ha aventurat a explicar la seva hipòtesi a partir de l'estudi que ha fet de la tomba de Tutankamon, fillastre de la reina. Segons Reeves, a Nefertiti se

l'hauria enterrat a escassos metres del jove faraó, en una cambra secreta darrere d'un mur de la tomba del faraó, descoberta el 1922 per Howard Carter.

Després d'escanejar amb alta resolució els murs de l'interior de la tomba, Reeves creu que ha trobat una paret amb fissures i esquerdes, que podria haver tancat un passatge cap a una altra estança del conjunt. Malgrat que aquesta cambra podria ser un magatzem, Reeves assegura que a la hipotètica falsa paret hi ha una sèrie de dibuixos religiosos que habitualment indicaven un enterrament. "Estàriem davant d'una tomba molt més gran de la que coneixem avui en dia. Hi hauria una cambra lateral sota de la decorada paret oest de la cambra funerària i una prolongació de la tomba més enllà del mur nord", diu Reeves.

Ara Nicholas Reeves reclama com a prioritat "una investigació geofísica de la tomba" per poder demostrar la seva teoria.

Descobreixen un colossal monument megalític prop d'Stonehenge

Fa cinc anys es va posar en marxa un projecte anomenat "Els Paisatges Ocults d'Stonehenge", que ara dona els seus fruits. Els investigadors ha escanejat el subsòl en una àrea de 12,5 quilòmetres quadrats a l'entorn dels coneguts pilars i asseguren haver descobert una gran anella neolítica de 90 monòlits de pedra, amb una alçada de 4,5 metres i dels quals 30 estan intactes i d'empeus. La troballa es presentarà formalment en el proper Festival de la Ciència Britànica.

La gran àrea ritual que han detectat soterrada forma una anella amb un diàmetre de 1'5 quilòmetres i està situada a 3 quilòmetres d'Stonehenge. Durant mesos els arqueòlegs han passejat pels turons verds de la zona amb un petit tractor que arrossegava els equips d'escanejar davant la indiferència de les ovelles que allí pasturaven. L'anella, propera a la riba del riu Avon, tenia un clar objectiu cerimonial i està envoltat d'un fossar que aprofita una depressió natural. Ocupa cinc vegades l'àrea d'Stonehenge, i els seus descobridors parlen d'un **superhenge**, que dataria de fa 4.500 anys.

